

**Євгенія Сінченко, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов факультету міжнародних
відносин Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки**

КОНЦЕПТУАЛЬНА МЕТАФОРА САКРАЛЬНОГО ЗМІСТУ ЯК ЗАСІБ ЕКСПРЕСИВНО-ЕМОЦІЙНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ У СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ТА МЕДІАДИСКУРСІ

Характерною ознакою сучасного політичного дискурсу, того, що виголошується політичним діячем із певною політичною метою, – вказує відомий український перекладознавець-романіст О. Чередниченко – є його інтерактивність. Остання проявляється у зміщенні адресантно-адресатних зв'язків, тобто в посиленні взаємовпливу учасників комунікації. Вказаний факт зумовлює еволюцію цього типу дискурсу в бік більшої діалогічності, а отже – більшої аргументованості та експресивності, що вимагає застосування різноманітних зображальних засобів. Головною ж прагматичною метою будь-якого політичного дискурсу є переконання адресата у правильності, а подекуди істинності висловлюваних ідей задля залучення на свій бік якомога більшої кількості однодумців та прихильників. Функція експресивності та емоційності в політичному дискурсі полягає у тому, аби при аргументації думки впливати на раціональне, логічне, емоційно-образне мислення адресата з метою переконати його, викликати у нього довіру. Стійкі мовні одиниці образного характеру, з повним або частковим семантичним перетворенням їх компонентів, побудовані на метафорі, метонімії, або евфемізмі, значно підвищують ступінь експресивності, а отже й довірчості політичного дискурсу, розширюючи його асоціативне поле. Останнє може пов'язуватися з античністю, біблійними сюжетами [3]. Зі свого боку зазначимо, що перелічені характеристики цілком притаманні і стилю медіадискурсу політичної тематики, бо, як відомо, саме останній використовує цілу сукупність засобів експресивно-емоціональної аргументації власних суджень для переконання читача/слухача.

Метафору побудовану на біблійному сюжеті прийнято називати «сакральною». Термін «сакральний» етимологічно зв'язано із латинським словом «sacer», яке, не зважаючи на різноманітність трактувань, частіше всього розуміється як «священне», «те, що призначене богам». Одним із перших в науковий дискурс ввів термін Еміль Дюркгейм. У своїй праці «Elementary forms of religious life» він пояснював, що у будь-якій релігії можна емпірично прослідкувати дві речі: по-перше, всі релігійні вірування і дії відділені від інших соціальних дій та інститутів у вигляді особливого відношення до них, вони не мають бути спаплюженими, а по-друге – ці самі релігійні вірування і дії являються об'єктом особливого шанування і любові людей [4].

Теорією сакрального займаються різноманітні гуманітарні науки: не тільки теологія, але і антропологія, соціологія, філософія, культурологія, психоаналіз, літературознавство. Із сакрального кожна наука добуває свій матеріал і дає свою чітку концепцію. В сакральному закладена величезна сила, яка впливає на поведінкову природу людини [5].

Сьогодні сакральне стало особливо узуальним у тих стилях, де автори мають на меті настільки перекопати реципієнта інформації, аби той не припускав і тіні сумніву, адже основи Біблії, як відомо, не піддаються дискусіям. Таким чином, сакральна метафора є потужним, ефективним стилістичним прийомом у політичному дискурсі та стилі преси в цілому при висвітленні історичних та політичних подій, оскільки вона не просто діє на емоційне сприйняття інформації, метафора одночасно спирається на логічне її осмислення, а отже одночасно впливає і на почуття, і на інтелект, на волю адресата, базуючись на сокровенному у людській природі – вірі. Ось чому метафора знаходиться і у сфері інтересів лінгвістики, а саме: когнітивної лінгвістики, яка займається вивченням та поясненням мовних явищ у механізмах обробки знання [2]. Аналогії, які базуються на когнітивній метафорі, вказує Н. Арутюнова, дають можливість уявити існуючий предмет, явище чи ідею у світлі іншого предмету, явища чи ідеї, і це дозволяє застосувати знання та досвід, придбаний в одній області, для характеристики інших реалій [1].

Тож предметом нашого дослідження стала концептуальна метафора сакрального змісту для опису останніх історичних подій; об'єктом – статті політичного змісту із сучасних вітчизняних та зарубіжних мас медіа та виступи політичних діячів.

Ось як, користуючись метафорою представляє український майдан колишній посол, політолог Василь Базів у одній із радіопередач 20 лютого 2015 року: «Майдан це *Ісус Христос*, а Донбас це *падіння Христа*, який ніс *хрест*».

Задля обґрунтування своєї позиції та дій російський президент Владімір Путін, за даними медійних джерел, порівнює Крим із *Єрусалимом*, *Храмовою Горю*, а росіян із *євреями*. Ось як це описують французькі газети: «*La Crimée, Jérusalem du peuple russe: Poutine est-il à l'ouest ou fin stratège?*».

«*La Crimée aurait, «pour la Russie», une importance « sacrée », «comme le Mont du Temple à Jérusalem» peut l'avoir pour les Juifs et les Musulmans, a déclaré Vladimir Poutine jeudi dans son Discours annuel à l'Assemblée fédérale russe*».

Інше джерело, автором якого є Андрій Кузнецов, пише:

«В Германии осудили Путина за *сравнение Крыма с Храмовой горой*. Официальный представитель германского правительства заявил, что *объяснение действий России в Крыму особым религиозным значением полуострова для русских* не может служить оправданием для нарушения международного права».

А таку новину передавала "Преса України": «Доповідь Путіна законодавцями та вищими чиновниками РФ, а особливо її історична частина, спантеличила і набула великого резонансу в суспільстві. *Новий путінський міф про Крим як*

святу російську землю викликав і здивування, і глузування істориків та оглядачів. Багато росіян здивовані через порівняння їх з євреями, а Криму – з Єрусалимом. «Крим для росіян – те ж, що і Храмова гора в Єрусалимі для тих, хто сповідує іслам чи іудаїзм», – заявив Путін у промові перед законодавцями та вищими чиновниками Російської Федерації. – Князь Володимир прийняв хрещення в Корсуні в Криму».

Ось як глузують цитовані у нашій пресі німецькі ЗМІ стосовно нового міфу російського президента: «Путін звів себе в ранг національно-релігійного рятівника, який повернув в імперію *сакральний Крим*».

«Порівняння Путіним Криму з Єрусалимом не є вдалим кроком щодо виправдання дій Росії», – зазначає відомий історик Ігор Данилевський. Нагадаємо, РФ переживає економічну бурю. Країна ізольована від іноземного фінансування. Тож, мабуть, Путін хапається за «всі соломинки», щоб хоч якось виправдати свої неправомірні дії щодо України, заявляючи, що для Росії анексований Крим має величезне «цивілізаційне і *сакральне* значення».

Для характеристики політичних діячів часто використовуються образи Каїна та Авеля, Іуди Іскаріота, сатани, демона, Люцифера:

«Олигарх Михаил Ходорковский вовсе не ангел, он просто встретил на своем пути более сильного, чем он, *Каина*, который его остановил, – цитують одного із керівників італійського нафтогазового концерну Ені Леонардо Мауджері в тижневику L'Espresso. – Сегодня Ходорковский предстает в образе жертвы тирана. Нет сомнений в том, что героический и жертвенный образ, созданный прессой, является следствием сравнения между *Каином* и *Авелем*, в котором *Каин* - *Путин*, воспользовался многочисленными ошибками молодого олигарха, чтобы устранить одного из немногих людей, кто мог бы его затмить. Но если *Путин* - *Каин*, то *Ходорковский*, конечно же, не *Авель*: он тот же *Каин*, которому не посчастливилось и он встретил на пути другого *Каина*, более сильного и уверенного в себе, чем он, - или просто-напросто столкнулся с правосудием».

Інші джерела повідомляють наступне: «Мы делаем ошибку, *демонизируя* кремлевского лидера. Как в свое время делали ошибку, *демонизируя* и думая, что Ельцин контролирует все события. Сейчас мы *демонизируем* Путина, считая, что именно он источник всех проблем, двигательная и движущая сила и режима, и системы. Путин совершил ошибку, захватив Крым, пустив своё воинство в Украину и заслужив мировой "неодобрямс". ... Крым и Донбасс ему *Люцифер* нашептал, когда вождь ещё почивал на узкой студенческой койке».

Іноді метафора супроводжується уточнюючими епітетами. Так, глава Української православної церкви Філарет заявляє, що «Путін залишається глухим до закликів миру та тільки примножує зло, тому що у нього як у *Іуду Іскаріота* увійшов *сатана*», а згодом: «...президент Росії Владімір Путін *одержимий дияволом*». Про це йдеться у заяві "*Новий Каїн*" на сайті патріархату.

Цьому ж церковному діячеві, належить думка: "Із великим жалем мушу сьогодні сказати відкрито, що серед правителів світу цього по факту хрещення

маючих відношення до Православної церкви, явився справжній *новий Каїн* - не по імені, але по ділах. Діла ці свідчать, що згаданий правитель, як і перший в історії *братовбиця Каїн*, потрапив під дію сатани", – сповіщає Філарет.

Прибічників політики Путіна у мас медіа називають членами його секти: «Сколько бы ни рассказывали *члены секты свидетелей Путина*, что он опять всех переиграл, дела у президента идут неважно».

Сакральна метафора прослідковується у представленні подій пов'язаних із забезпеченням електроенергією Криму: «Крымский *«Конец света»*: Ни в России, ни на полуострове еще не осознали всех последствий отключения».

Образи святого Віта та древньоєгипетської богині Мут є яскравою концептуальною метафорою для опису ситуації нинішньої Росії, яка, схоже, втратила здоровий глузд та примарного способу її врятувати: «И не будет никаких *«танцев маленьких лебедей»*: будут *пляски Святого Вита* на кровавой дискотеке под управлением диджея Бортникова».

«Вся надежда только на красавицу *Мут* и эффективность старого египетского обряда над речкой».

Надзвичайно узуальними є біблеїзми, вони відзначаються своїм глибоким змістом:

... ці "товарищи" – яскраві представники своєї епохи. Де мораль, честь і совість, роками нищилася сов'єтською демонічною філософією. Уявляєте як їм страшно від думки що їхній Мордор навіки відстав від усього світу, і перспектив та шансів ну просто ніяких! І незабаром прийде *час збирати каміння!*». Одну ж із історичних зустрічей Олланда, Меркель та Путіна журналісти нарекли *Тайною вечерею*.

Таким чином, стилістичний прийом концептуальної метафори сакрального змісту є вдалим способом впливати на адресата, ефективним інструментом його переконання. Така когнітивна метафора має прозору глибинну, внутрішню форму. Вона характеризується зрозумілістю у тому числі і для іншомовного реципієнта та легко піддається перекладу на відміну від усіх інших образних засобів, і частіш за усе саме способом калькування. Із повною упевненістю концептуальну метафору сакрального змісту можна віднести до розряду інтернаціональної фразеології та стверджувати про універсальність її функції як засобу експресивно-емоційної аргументації у політичному дискурсі та мас медіа.

Список використаної літератури

1. Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс / Н. Д. Арутюнова // Теория метафоры. – М. : Прогресс, 1990. – С. 5 – 32.
2. Баранов А. Н., Караулов Ю. Н. Очерк когнитивной теории метафоры / А. Н. Баранов, Ю. Н. Караулов // Русская политическая метафора. Материалы к словарю. – М. : Институт русского языка АН СССР, 1991.– С. 184 - 192.

3. Чередниченко О. Фразеолгія сучасного політичного дискурсу / О. Чередниченко // Про мову та переклад. – Київ: Либідь, 2007. С. 56 – 61.

4. Durkheim E. The Elementary Forms of Religious Life / E. Durkheim. – N.Y.: Oxford University Press, 2001. – 416 p.

5. Електронний ресурс. [Режим доступу]: <http://naub.oa.edu.ua/2014/ponyattya-sakralnoho-ta-profannoho-u-relihijeznavchij-perspektyvi/>.